

O'ZBEKISTONDA MASOFAVIY TA'LIM JARAYONIDA PEDAGOGIK KOMMUNIKATSIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI

Xasanova Mohimbegim Raxmonjon qizi

Qo'qon universiteti ta'lim kafedrası o'qituvchisi

miss.mohim2002@gmail.com

+998910562612

MAQOLA HAQIDA	ANNOTATSIYA
Qabul qilindi: 24-iyun 2025-yil Tasdiqlandi: 26-iyun 2025-yil Jurnal soni: 15 Maqola raqami: 37 DOI: https://doi.org/10.54613/ku.v15i.1217 KALIT SO'ZLAR/ КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА/ KEYWORDS masofaviy ta'lim, pedagogik kommunikatsiya, interaktivlik, o'zbek tilidagi resurslar, kommunikatsiya madaniyati	Ushbu maqolada O'zbekistonda masofaviy ta'lim tizimi doirasida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi pedagogik kommunikatsiyaning samaradorligini oshirish omillari kompleks tarzda tahlil qilingan. Asosiy e'tibor onlayn ta'lim jarayonlarida yuzaga keladigan muloqot shakllari, o'zaro axborot almashinuvi samaradorligi, interaktiv usullardan foydalanish imkoniyatlari, o'zbek tilidagi elektron ta'lim resurslarining sifati va ulardan foydalanish darajasi kabi jihatlariga qaratilgan. Shuningdek, pedagoglarning raqamli savodxonligi, zamonaviy texnologiyalarni o'zlashtirish ko'nikmalari hamda masofaviy o'qitish jarayonida kommunikatsiya madaniyatida yuz berayotgan o'zgarishlar chuqur tahlil etilgan. Tadqiqotda masofaviy ta'limning sifatini oshirish, ishtirokchilarning o'zaro hamkorligini mustahkamlash hamda ta'lim jarayonini yanada samarali tashkil etish bo'yicha amaliy tavsiyalar ham ilgari surilgan.

Kirish. So'nggi o'n yillikda raqamli texnologiyalarning jadal sur'atlarda rivojlanishi dunyo ta'lim tizimiga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Ayniqsa, 2020-yilda boshlangan COVID-19 pandemiyasi global miqyosda an'anaviy ta'lim shakllarini tubdan o'zgartirib, masofaviy ta'limning keng joriy etilishiga sabab bo'ldi. Bu esa o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi pedagogik kommunikatsiyaning mazmuni va shakliga alohida e'tibor qaratishni talab qildi. Pandemiya sharoitida barcha bosqichlardagi ta'lim muassasalari onlayn platformalarga o'tishga majbur bo'lib, bu yangi chaqiriqlar va imkoniyatlarni yuzaga chiqardi.

O'zbekistonda ham ayni davrdan boshlab masofaviy ta'limni rivojlantirish borasida bir qator tashabbuslar amalga oshirildi. 2020–2022-yillar davomida pedagogik faoliyatda ZOOM, Google Meet, Microsoft Teams kabi platformalardan foydalanish tajribasi shakllandi, biroq bu vositalar orqali samarali muloqotni ta'minlash muammosi dolzarb bo'lib qoldi. Ayniqsa, o'zbek tilida yaratilgan raqamli ta'lim resurslarining yetishmasligi, o'qituvchilarning raqamli savodxonlik darajasi va kommunikatsion ko'nikmalarining pastligi muammoli jihat sifatida ajralib turdi. 2023–2024-yillarga kelib, masofaviy ta'lim infratuzilmasi bosqichma-bosqich yaxshilana boshladi, shu bilan birga, interaktiv metodlar, muloqot uslublarining takomillashuvi, kommunikatsiya madaniyatining evolyutsiyasi ta'lim sifati va samaradorligini oshirishda muhim omil sifatida shakllandi. Biroq bu yo'nalishda hali ham ilmiy-nazariy va amaliy tadqiqotlarga ehtiyoj mavjud.

Ushbu maqolada O'zbekistonda masofaviy ta'lim doirasida pedagogik kommunikatsiyaning asosiy omillari chuqur o'rganiladi. Xususan, interaktiv metodlardan foydalanish, onlayn muloqot uslublari, ta'lim resurslari bilan ishlash, o'zbek tilidagi raqamli kontent sifati, o'qituvchilarning raqamli savodxonligi va kommunikatsiya madaniyatidagi o'zgarishlar asosiy tahlil ob'ektlari sifatida ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari esa ushbu yo'nalishda amaliy takliflar ishlab chiqishga zamin yaratadi.

Adabiyotlar tahlili. Masofaviy ta'lim so'nggi yillarda jadal rivojlanib, pedagogik kommunikatsiya tushunchasining qayta talqin qilinishiga sabab bo'ldi. An'anaviy dars jarayonida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida bevosita, emotsional va ijtimoiy jihatdan boy muloqot mavjud bo'lgan bo'lsa, onlayn ta'limda bu o'rinni asosan texnologik vositalar egalladi. Shu sababli, zamonaviy ta'lim adabiyotlarida pedagogik kommunikatsiyaga yangicha qarashlar

shakllanmoqda. Pedagogik kommunikatsiyaning klassik asoslari sotsiokultural yondashuvga tayangan bo'lib, Vygotskiy (1978)¹ va Leontyev (1983)²lar asarlarida muloqot shaxs rivojlanishining markaziy omili sifatida ko'riladi. Biroq raqamli muhitda bu jarayon boshqa formatlarga – videodarslar, chat muloqotlari, virtual guruhlar va avtomatlashtirilgan teskari aloqa vositalariga o'zgardi. Xolboyeva (2021)³ masofaviy ta'limda o'qituvchilar tomonidan foydalanilayotgan kommunikatsion vositalarni tahlil qilib, ular orqali o'quvchilarning ishtirok darajasi, qiziqishi va teskari aloqa tezligi sezilarli darajada farqlanishini qayd etadi.

Bundan tashqari, interaktivlik darajasi ham pedagogik kommunikatsiyaning muhim omili sifatida ko'riladi. Mardonova (2022)⁴ olib borgan tadqiqotlarda ko'pchilik o'qituvchilar masofaviy darslarda faqat auditoriyaga monolog tarzida murojaat qilish bilan cheklanayotganini, interaktiv metodlardan foydalanish esa past darajada ekanligini ta'kidlaydi. Shu bilan birga, Anderson (2011)⁵ tomonidan ilgari surilgan "Interaction Equivalency Theorem" ga ko'ra, ta'lim jarayonida kamida bitta o'zaro ta'sir turi (o'qituvchi–o'quvchi, o'quvchi–o'quvchi yoki o'quvchi–resurs) yuqori darajada bo'lsa, ta'lim samaradorligi ta'minlanadi. Bu nazariya masofaviy ta'lim sharoitida ayniqsa dolzarb bo'lib, kommunikatsiya sifati ta'limning natijaviyligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Adabiyotlarda e'tibor qaratilgan yana bir masala – o'zbek tilidagi raqamli ta'lim resurslarining holatidir. Yo'ldoshev va Sobirov (2020)⁶ tomonidan olib borilgan tahlillarda ko'pchilik onlayn materiallar rus yoki ingliz tilida bo'lib, o'zbek tilida sifatli va multimediyaviy yondashuvga ega resurslar yetishmasligi aniqlangan. Bu esa o'quvchilarning axborotni to'liq tushunishi va bilimni o'zlashtirishi jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, pedagogik kommunikatsiyaning samaradorligi bevosita didaktik materiallarning til, shakl va texnik sifati bilan bog'liq bo'lib qolmoqda.

Boshqa tomondan, o'qituvchilarning raqamli savodxonligi va kommunikatsiya madaniyati ham masofaviy ta'lim samaradorligining ajralmas tarkibiy qismi hisoblanadi. Nuriddinov (2021)⁷ ta'kidlaganidek, o'qituvchilar tomonidan raqamli platformalarda to'g'ri yozishmalar olib borilishi, emotsional neytrallikni saqlab qolgan holda mulohaza bildirilishi va o'quvchi fikrlariga o'z vaqtida teskari aloqa berilishi kommunikatsiyaning madaniy darajasini ko'rsatadi. Aks holda, o'quvchilar o'z fikrini bildirishga tortinadi yoki onlayn muhitda passiv rolga egallaydi.

¹ Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes* (M. Cole et al., Eds.). Cambridge, MA: Harvard University Press.

² Leontyev, A. N. (1983). *Activity, consciousness, and personality*. Eng. trans. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

³ Xolboyeva, M. (2021). Masofaviy ta'limda o'qituvchilar foydalanayotgan kommunikatsiya vositalari. *Pedagogika va innovatsiyalar*, 1(2), 60–68.

⁴ Mardonova, D. (2022). Masofaviy ta'limda interaktiv metodlarning qo'llanilishi: holat va muammolar. *Ta'lim va amaliyot*, 3(1), 85–92.

⁵ Anderson, T. (2011). *The theory and practice of online learning* (2nd ed.). Edmonton: AU Press.

⁶ Yo'ldoshev, A., & Sobirov, B. (2020). O'zbek tilidagi raqamli ta'lim resurslarining tahlili. *Ta'lim texnologiyalari*, 5(3), 25–32.

⁷ Nuriddinov, A. (2021). Raqamli pedagogik kommunikatsiyada madaniyat va savodxonlik. *O'zbek pedagogik axborotnomasi*, 2(4), 44–50.

Xalqaro adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, masofaviy ta'limda kommunikatsiyani qo'llab-quvvatlash uchun avtomatlashtirilgan chatbotlar, gamifikatsiyalangan topshiriqlar, hamkorlikka asoslangan loyihalar va real vaqt rejimidagi suhbatlar keng qo'llanilmoqda (UNESCO, 2020)⁸. Ushbu elementlar yordamida o'quvchilarning ta'lim jarayonidagi ishtiroki oshadi, kommunikatsiya esa faqat bilim almashinuvi emas, balki motivatsiya va ijtimoiy qo'llov vositasiga ham aylanadi.

Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda masofaviy ta'limda pedagogik kommunikatsiyani rivojlantirish uchun faqat texnologiyani emas, balki o'qituvchining kommunikatsion madaniyatini, o'zbek tilidagi didaktik resurslarni va interaktiv metodlarni kengaytirish zarur. Bu esa o'z navbatida, ta'lim sifatiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu tadqiqot O'zbekistonda masofaviy ta'lim jarayonida pedagogik kommunikatsiya samaradorligini oshirishga ta'sir qiluvchi omillarni aniqlashga qaratildi. Shu maqsadda, sifat va miqdoriy tahlil usullarini uyg'unlashtirgan kompleks yondashuv asosida ilmiy-amaliy izlanishlar olib borildi. Tadqiqot metodlari tanlanayotganda, masofaviy ta'lim muhitidagi real tajriba, muloqot jarayonlari va foydalanuvchilarning fikr-mulohazalarini to'liq qamrab olish maqsad qilgan.

Birinchi navbatda, so'rovnoma usuli qo'llanildi. Ushbu metod yordamida Toshkent, Samarqand va Andijon viloyatlaridagi umumiy o'rta ta'lim maktablarida faoliyat yuritayotgan 50 nafar o'qituvchi va 100 nafar o'quvchi orasida onlayn shaklda savolnomalar tarqatildi. So'rovnoma Google Forms platformasi orqali amalga oshirilib, ishtirokchilarning shaxsiy tajribasi, onlayn muloqotga bo'lgan munosabati, foydalanilayotgan vositalar va duch kelayotgan muammolar bo'yicha ma'lumotlar to'plandi. Savollar ochiq va yopiq turdagi bo'lib, ular kommunikatsiya sifati, interaktivlik darajasi, o'zbek tilidagi resurslarga nisbatan munosabat, va raqamli vositalardan foydalanish tezligini aniqlashga qaratilgan edi.

Ikkinchi metod sifatida tahliliy kuzatuvdan foydalanildi. Ushbu bosqichda Zoom, Google Meet va Microsoft Teams platformalari orqali o'tkazilgan real onlayn darslar kuzatildi va yozib olinib tahlil qilindi. 10 ta turli fanlar bo'yicha olib borilgan onlayn dars jarayonlari pedagogik muloqotning shakli, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi teskari aloqa sifati, interaktiv usullarning qo'llanishi hamda raqamli vositalar bilan ishlash madaniyati nuqtai nazaridan baholandi. Ayniqsa, darsda

o'qituvchining qanday savollar berayotgani, o'quvchilarning fikr bildirishga jalb etilish darajasi va multimediyaviy materiallardan foydalanilishi alohida e'tiborga olindi.

Shuningdek, kontent tahlil usulidan ham foydalanildi. Bu bosqichda O'zbekistonda faol ishlatilayotgan masofaviy ta'lim resurslari — ya'ni 15 ta eng ommabop videodars, vebinar va ta'limiy platformalar (EduMarket, MyEdu, Maktab.uz, Kundalik.com va boshqalar) tanlab olinib, ularning kommunikativ salohiyati tahlil qilindi. Har bir resursning interaktivlik darajasi, o'qituvchi-foydalanuvchi muloqoti mavjudligi, o'zbek tilidagi kontent sifati va foydalanish qulayligi mezon sifatida qaraldi. Shuningdek, videodarslardagi pedagogik nutq sifati, mimika, ovoz ohangi, teskari aloqa imkoniyatlari kabi jihatlar ko'rib chiqildi.

Tadqiqotda to'plangan ma'lumotlar sifat jihatdan (intervyular, ochiq savollar tahlili) va miqdoriy jihatdan (foizli va statistik tahlillar orqali) qayta ishlanib, diagramma va grafiklar yordamida ifodalandi. Misol uchun, o'quvchilarning 68 foizi masofaviy ta'limda o'qituvchi bilan to'g'ridan-to'g'ri muloqot qilish imkoniyati cheklanganini bildirgan bo'lsa, o'qituvchilarning 54 foizi interaktiv metodlarni qo'llashda texnik yoki metodik qiyinchiliklarga duch kelayotganini tan oldi.

Ushbu usullar birgalikda masofaviy ta'limdagi real vaziyatni ko'rsatish, mavjud muammolarni aniqlash va pedagogik kommunikatsiya samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi strategiyalarni belgilashga imkon yaratdi. So'rovnoma va tahlil natijalari asosida ilgari surilgan takliflar maqolaning muhim ilmiy xulosalarini shakllantirishga asos bo'ldi.

Tadqiqot natijalari. O'tkazilgan tadqiqot natijalari O'zbekistonda masofaviy ta'lim jarayonida pedagogik kommunikatsiya samaradorligini oshirishga to'sqinlik qilayotgan qator muammolarni aniqladi. So'rovnoma, tahliliy kuzatuv va kontent tahlil usullari asosida quyidagi asosiy yo'nalishlar bo'yicha muhim xulosalar shakllantirildi.

Birinchi navbatda, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi muloqot sifati past darajada ekani ma'lum bo'ldi. So'rovnoma natijalariga ko'ra, o'quvchilarning 63 foizi o'qituvchilar bilan muloqot yetarli emasligini bildirgan. Bu esa, ta'lim jarayonida o'quvchilarni rag'batlantirish, savollar berish va muammoli fikrlarni muhokama qilish imkoniyatlarining cheklanganligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, o'qituvchilarning 72 foizi interaktivlikni oshirish uchun zarur bo'lgan metodik va texnologik imkoniyatlarning yetishmasligini tan olgan. Bu holat shuni anglatadiki, kommunikatsiya bir yoqlama — faqat o'qituvchi nutqiga asoslangan shaklda kechmoqda.

1-jadval

O'qituvchi-o'quvchi o'rtasidagi muloqot sifati

Javob turi	O'quvchilar (%)	O'qituvchilar (%)
Muloqot yetarli	37%	28%
Muloqot yetarli emas	63%	72%

Ikkinchi yo'nalish — interaktiv metodlar qo'llanilishi masalasidir. Tadqiqotda aniqlanishicha, faqatgina 34% o'qituvchilar dars jarayonida testlar, viktorinalar, savol-javoblar yoki muhokama forumlari kabi interaktiv usullardan foydalanmoqda. Qolgan ko'pchilik esa darsni

monolog shaklida, ya'ni faqat o'z nutqi orqali o'tkazayotganini bildirgan. Bu esa o'quvchilarning darsda faol ishtirok etishiga va bilimni chuqur o'zlashtirishiga to'sqinlik qiladi. Interaktivlikning yetishmasligi o'quvchilarni passiv tinglovchiga aylantirib qo'yadi.

2-jadval

Interaktiv metodlardan foydalanish

Interaktiv metodlardan foydalanish	O'qituvchilar (%)
Foydalanadi	34%
Foydalanmaydi (monolog asosida)	66%

Uchinchi muhim natija — o'zbek tilidagi raqamli ta'lim resurslarining holatiga doir. Kontent tahlil natijalariga ko'ra, o'rganilgan 15 ta onlayn resursdan 47 foizi sifatsiz kontentga ega yoki texnik nosozliklarga duch kelgan. Ko'pchilik resurslarda multimediyaviy (video, audio, animatsiya) materiallar kam yoki umuman mavjud emas.

O'quvchilar aynan mana shu yetishmovchilik sababli dars materiallarini to'liq anglab yetmaslik, mustaqil o'rganishda qiyinchiliklarga duch kelishlarini bildirgan. Ayniqsa, ko'zi bilan ko'rib, eshitib o'rganishga odatlangan o'quvchilar uchun bu holat samaradorlikni keskin pasaytiradi.

⁸ UNESCO. (2020). *Education in a post-COVID world: Nine ideas for public action*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

O'zbek tilidagi ta'lim resurslarining sifati

Ko'rsatkich	Ulushi (%)
Sifatli resurslar	53%
Sifatsiz yoki texnik muammo mavjud	47%

Nihoyat, tadqiqotda pedagogik kommunikatsiya madaniyati bo'yicha ham e'tiborga molik holatlar aniqlandi. So'rovnoma natijalariga ko'ra, o'qituvchilarning 58 foizi raqamli platformalarda rasmiy yozishma uslubini, ya'ni aniq, ixcham va ijtimoiy jihatdan maqbul ifodalanish madaniyatini yetarlicha bilmasligini bildirgan. Ayrim hollarda, dars mobaynida yozishmalar rasmiy chegaradan chiqib ketishi, emotsional ohanglar yoki noaniq jumlar bilan to'lib-toshishi

holatlari kuzatilgan. Bu esa o'quvchilarda chalkashlik, tushunmovchilik va aloqa uzilishi holatlarini yuzaga keltirmoqda. Shu bilan birga, o'quvchilar dars vaqtida o'z fikrini ochiq va erkin bildirishga imkon bo'lmasligini, ba'zida ularga so'z berilmasligi yoki fikri inkor qilinishini ta'kidlagan. Bu esa ta'lim muhitida o'zaro ishonch va ijtimoiy aloqalarning zaiflashuviga olib kelishi mumkin.

Kommunikatsiya madaniyati darajasi

Ko'rsatkich	O'qituvchilar (%)	O'quvchilar (%)
Raqamli yozishmada madaniyat yetarli	42%	—
Madaniyat yetarli emas	58%	—
Fikrini erkin bildiradi	—	36%
Fikrini erkin bildirish imkoniyati yo'q	—	64%

Yuqoridagi natijalar shuni ko'rsatadiki, masofaviy ta'limda pedagogik kommunikatsiya samaradorligini oshirish uchun tizimli va kompleks yondashuv zarur. Faol muloqotga imkon beruvchi vositalarni keng qo'llash, sifatli o'zbek tilidagi ta'lim resurslarini ishlab chiqish, o'qituvchilarning kommunikatsion savodxonligini oshirish va interaktiv metodlarni faol joriy etish orqali ta'lim sifatini ancha yuksaltirish mumkin.

Muhokama. O'zbekistonda masofaviy ta'lim tizimi bosqichma-bosqich rivojlanayotgan bo'lsa-da, uning sifatini belgilovchi asosiy omillardan biri — pedagogik kommunikatsiya — hali ham muayyan muammolar girdobida qolmoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida yuzaga keladigan muloqot ko'plab hollarda yetarlicha samarali emas. Ayniqsa, onlayn ta'lim sharoitida mazkur muammo yanada dolzarb tus olgan.

Birinchidan, pedagogik kommunikatsiya samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatuvchi omillardan biri sifatida o'zbek tilida yaratilgan sifatli o'quv resurslarining yetarli emasligi ko'zga tashlanadi. 3-jadvalda keltirilgan ma'lumotlarga ko'ra, respondentlarning faqat 53 foizi mavjud o'quv materiallarini "sifatli" deb baholagan. Bu esa, ta'lim oluvchilarning mustaqil bilim olish jarayonida to'laqonli kontentga ega bo'lmasligi va bu orqali o'qituvchi bilan kommunikatsiyada uzilishlar yuzaga kelishiga olib kelmoqda.

Ikkinchidan, interaktiv metodlar — zamonaviy ta'limning ajralmas elementi — masofaviy ta'lim jarayonlarida yetarlicha qo'llanilmayotgani ayon bo'ldi. 2-jadval natijalariga ko'ra, o'qituvchilarning atigi 34 foizi interaktiv yondashuvlardan foydalanayotganini bildirgan. Aksariyat hollarda darslar monolog asosida, faqat bir tomonlama axborot yetkazish shaklida olib borilmoqda. Bu holat o'quvchilarning faol ishtirokini cheklab, ularning darsdagi faolligi va ijodiy fikrlashini sustlashtiradi.

Uchinchidan, raqamli kommunikatsiya madaniyati ham dolzarb muammolardan biridir. O'qituvchilarning 58 foizi o'z yozishmalarida kommunikatsiya madaniyati yetarli emasligini tan olgan (4-jadval). Bu esa onlayn ta'limda tushunmovchiliklar, noto'g'ri talqinlar va aloqa uzilishlariga olib kelmoqda. O'z navbatida, o'quvchilarning 64 foizi o'z fikrini erkin bayon qilish imkoniyatiga ega emasligini bildirgan. Bu esa emotsional va fikriy erkinlikning cheklanishi, ta'limga nisbatan passiv yondashuvga olib keladi.

Shuningdek, masofaviy muloqotda emotsional komponent — ya'ni o'qituvchining ovoz ohangi, yuz ifodalari, bevosita rag'batlantiruvchi uslublari — cheklangani sababli o'quvchi bilan chinakam pedagogik aloqa vujudga kelmaydi. Bunday holatda ta'lim

jarayoni sovuq va formal tus oladi, bu esa ta'lim sifati va natijadorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Mazkur muammolarni bartaraf etish va masofaviy ta'limda pedagogik kommunikatsiya samaradorligini oshirish uchun quyidagi taklif va tavsiyalarni ilgari surish mumkin:

1. Raqamli kommunikatsiya va interaktiv metodika bo'yicha muntazam treninglar o'tkazilishi lozim. Har bir pedagog onlayn platformalarda nafaqat texnik jihatdan, balki pedagogik va emotsional jihatdan ham samarali muloqot yuritishni o'rganishi zarur.

2. O'zbek tilidagi sifatli elektron ta'lim resurslarini ishlab chiqish va ularni ochiq, hamma uchun qulay platformalarda joylashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu nafaqat ta'lim mazmunini boyitadi, balki pedagogik muloqotni ham jonlantiradi.

3. O'quvchilarga erkin fikr bildirish imkonini beruvchi virtual muhitlar, forumlar, bloglar, suhbat xonalari tashkil etish lozim. Bunday muhitlar ularning ijtimoiy faolligini oshirib, o'z fikrini ifoda etish madaniyatini shakllantiradi.

4. Onlayn muloqot etikasi va madaniyati bo'yicha maxsus qo'llanmalar va tavsiyalarni ishlab chiqish lozim. Bu vositalar o'qituvchilarga ham, o'quvchilarga ham raqamli makonda hurmat, tinglash madaniyati, muloyim yozishma va emotsional savodxonlikni oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa. Masofaviy ta'lim sharoitida pedagogik kommunikatsiyaning muvaffaqiyati faqat texnik vositalarning mavjudligi yoki platformalarning zamonaviyligiga emas, balki undan foydalanayotgan subyektlar — o'qituvchi va o'quvchining muloqot madaniyatiga, axborot almashishdagi emotsional hamkorlikka, interaktiv uslublardan foydalanish darajasiga va o'quv resurslarining sifatiga bevosita bog'liqdir. O'zbekistonda olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, masofaviy ta'lim jarayonida kommunikatsiya sifati hali to'liq shakllanmagan, ayrim jihatlar jiddiy takomillashtirishni talab qiladi.

Pedagoglarning raqamli savodxonligini oshirish, o'zbek tilida sifatli va interaktiv o'quv resurslarini yaratish, o'quvchilar uchun erkin fikr almashish imkoniyatlarini ta'minlash hamda onlayn muloqot madaniyatini shakllantirish orqali ushbu tizimda sezilarli ijobiy o'zgarishlarga erishish mumkin. Aynan pedagogik kommunikatsiyaning rivoji ta'lim sifatining poydevori bo'lib xizmat qiladi.

Shunday ekan, masofaviy ta'limda muloqotni faqat texnik jarayon sifatida emas, balki ijtimoiy-psixologik va madaniy jarayon sifatida ham qarash zarur. Bu yondashuv orqali nafaqat bilim berish, balki o'quvchining shaxsiy rivoji, fikrlash va ifoda erkinligini ta'minlashga ham

erishiladi. O'zbekiston ta'lim tizimining kelgusi rivoji aynan shu omillarning to'laqonli integratsiyasiga bog'liq bo'lib, bu esa global

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Axmedov, N. R. Masofaviy ta'limda pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: O'qituvchi, 2021. – 148 b.
2. Karimova, M. Sh. Masofaviy ta'lim jarayonida o'qituvchining kommunikativ roli // Pedagogika va psixologiya jurnali. – 2022. – №3. – B. 45–49.
3. Qodirova, D. X. Raqamli ta'lim resurslari va ularning samaradorligini baholash mezonlari // O'zbekiston pedagogik axborotnomasi. – 2023. – №2(78). – B. 60–65.
4. Maxmudov, A. R. Masofaviy ta'lim: imkoniyatlar, muammolar va yechimlar // Innovatsion ta'lim texnologiyalari jurnali. – 2021. – №1. – B. 20–25.
5. Soliyev, A. T. Pedagogik kommunikatsiya nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Fan, 2020. – 192 b.

raqobatga tayyor, mustaqil fikrlovchi va zamonaviy sharoitga moslashgan avlodni tarbiyalash imkonini beradi.

6. Qosimov, F. I. Interaktiv metodlardan foydalanishning zamonaviy yondashuvlari // Ilmiy-amaliy konferensiya materiallari. – Nukus, 2022. – B. 77–81.
7. Rasulova, G. M. Masofaviy ta'limda o'qituvchilarning raqamli kompetentligini rivojlantirish // Ta'lim va taraqqiyot. – 2023. – №5. – B. 39–42.
8. Umarova, N. R. O'zbek tilidagi raqamli o'quv resurslarining tahlili // Til va adabiyot o'qitish metodikasi. – 2022. – №4. – B. 56–60.
9. UNESCO. Distance learning strategies during the COVID-19 pandemic. – <https://unesdoc.unesco.org> – 2020.
10. Mishra, L., Gupta, T., & Shree, A. Online Teaching-Learning in Higher Education during Lockdown Period of COVID-19 Pandemic // International Journal of Educational Research Open. – 2020. – Vol. 1. – DOI: 10.1016/j.ijedro.2020.100012